

TAALCOMPETENTIE TOEGELICHT

De Taalraad, een groep van elf taalexperts uit Nederland en Vlaanderen, heeft het **actieplan Samen sterk voor taalcompetentie** gepubliceerd. Ze somt daarin vijftien concrete maatregelen op die leraren kunnen ondersteunen om nog beter taalonderwijs te geven. In dit actieplan ligt de focus niet op een lijst van effectieve leesmethoden of lesinhouden, want daar zijn recent al tal van sterke publicaties over verschenen. De focus ligt wel op een **advies aan de overheden** over welke acties wenselijk en noodzakelijk zijn om het taalonderwijs vooruit te helpen.

De Taalraad toont zich daarin vastberaden én optimistisch: een **positieve kentering is mogelijk**, vooral als overheid, lerarenopleiders, onderwijsondersteuners en uitgeverijen sterker samenwerken om de leraar te ondersteunen. Er worden al veel acties ter verbetering genomen, en dat is goed, alleen moeten die acties volgens de Taalraad veel beter op elkaar worden afgestemd en uitgewerkt vanuit een **gezamenlijke visie**.

De ontwikkeling van taalcompetentie als uitgangspunt

In de visie van de Taalraad staat het begrip **taalcompetentie** centraal. De Taalraad baseert zich daarvoor op de **visietekst Iedereen taalcompetent** uit 2017.

Leerlingen zijn taalcompetent als ze kennis, vaardigheden en attitudes **geïntegreerd** kunnen inzetten om voor hen relevante doelen te halen. Heel concreet gaat het om:

- de **vaardigheden** die leerlingen nodig hebben: lezen, schrijven, luisteren/kijken, spreken, gesprekken voeren;
- de **kennis** over taal en over de wereld die nodig is om taalvaardigheden toe te passen en af te stemmen op doel, publiek en context;
- de **attitudes/houdingen** die we van leerlingen verwachten met betrekking tot hun eigen taalontwikkeling, de taalvaardigheid van anderen en de talige wereld waarin ze als burger participeren.

Een leerling geeft bijvoorbeeld blijk van taalcompetentie als die bij het lezen van een roman doorzet bij moeilijke passages (attitude), woordenschatkennis en algemene kennis en leesvaardigheid inzet om het verhaal te begrijpen, en in diepgaand gesprek gaat met anderen over de waarde van de roman voor de hedendaagse lezer. Als een leerling een grammaticaregel van het Frans kan opdreunen, etaleert die enkel kennis; diezelfde leerling toont zich taalcompetent als die grammaticaregel toegepast wordt bij het schrijven van een tekst die helder en correct moet zijn.

Taalcompetentie in internationale context en in de curricula

In internationale context is taalcompetentie een cruciaal begrip. **In internationale toetsen en peilingen, zoals PISA en PIRLS, wordt taalcompetentie gemeten.** PISA-toetsen voor leescompetenties vragen bijvoorbeeld aan 15-jarigen om een informatieve tekst over een vaccinatieprogramma te lezen en vragen te beantwoorden over moeilijke passages in de

tekst én om te reflecteren over de bedoelingen van de schrijver. Als de prestaties van onze leerlingen achteruitboeren, dan betekent dat onze leerlingen onvoldoende taalcompetent zijn.

Ook de Vlaamse minimumdoelen en Nederlandse kerndoelen zijn en worden competentiegericht opgesteld: ze vereisen dat leerlingen in alle graden en leerjaren van het basisonderwijs en secundair/voortgezet onderwijs een uitgebalanceerde mix van taalkennis, taalvaardigheden én attitudes ontwikkelen en dat zij die flexibel kunnen inzetten in verschillende, betekenisvolle situaties.

Het begrip taalcompetentie wordt vaak anders geïnterpreteerd en bijvoorbeeld enkel gelezen als synoniem voor 'taalvaardigheden'. Volgens sommigen moeten immers vooral 'taalkennis' en 'liefde voor literatuur' meer op de voorgrond treden. Die visies hoeven echter niet tegenover elkaar te staan: **taalkennis en liefde voor literatuur maken onlosmakelijk deel uit van taalcompetentie**, en worden door de experts van de Taalraad ook sterk bepleit.

Uitdagend voor leerlingen en leraren

Het is overigens de integratie van kennis, vaardigheden en attitudes die van het beroep van taalleraar een der allermooiste beroepen ter wereld maakt. Taalvakken worden – zowel voor leerlingen als leraren – **boeiend, waardevol en leerrijk** als ze leerlingen uitdagen om hun taalkennis, vaardigheden en motivatie in te zetten opdat ze heldere, correcte boodschappen kunnen produceren, zowel mondeling als schriftelijk, opdat ze van literatuur leren genieten, in debat leren gaan met anderen, of *fake news* van correcte informatie leren onderscheiden. **Taalcompetentie gaat voorbij de versplintering en verkokering:** vaardigheden in samenhang, kennis in samenhang met vaardigheden, aandacht voor taalvormen gelinkt aan wat die vormen betekenen. Het boeiende, ambitieuze, eigentijdse en taalcompetentiegerichte taalonderwijs van de 21ste eeuw waar de Taalraad van droomt, vereist **leraren die een kennisrijk, vaardighedenrijk en attituderijk curriculum geïntegreerd tot leven kunnen brengen in de klas**. Niet alleen tijdens de lessen taal, maar ook in de andere vakken van het curriculum.

Tijd voor actie!

De Taalraad hoopt dat eventuele begripsverwarring niet tot verwarring leidt over wat ons te doen staat om het onderwijs Nederlands ingrijpend beter te maken. **Daarvoor moeten alle betrokkenen samenwerken.** Op die oproep tot samenwerking hoorde de Taalraad tot nu toe overigens geen tegenstemmen. Gelukkig maar. Alle partijen kunnen immers iets essentieels bijdragen aan de ondersteuning van de leraren: curriculumontwikkelaars kunnen uitdagende, taalcompetentiegerichte doelen formuleren, uitgeverijen kunnen competentiegerichte leermiddelen ter beschikking stellen, lerarenopleiders kunnen samen hun curriculum versterken, toetsontwikkelaars kunnen valide en betrouwbare competentiegerichte taaltoetsen verspreiden, directies en schoolteams kunnen in hun taalbeleid de ontwikkeling van taalcompetentie centraal stellen, onderwijsondersteuners kunnen op al die vlakken de leraar helpen bij het realiseren van taalcompetent onderwijs.

Samenhangend en samenwerkend investeren in de leraar loont. **Geen beschuldigende vingers, maar handen die in elkaar grijpen.** Als we niets doen en de zaken op hun beloop laten, zullen de resultaten van onze leerlingen niet automatisch beter worden. Ook als we honderden kleine acties naast elkaar nemen, zal het gezamenlijk effect teleurstellend klein zijn. Lukraak is niet raak. Tijd dus voor gezamenlijke en samenhangende actie!